

Kredo

Müstəqil ictimai-siyasi, publisistik qəzet № 10 (1304) 13 mart 2026-cı il

Qiyməti 1 manat

Qəzet 1999-cu ilin oktyabrından çıxır

Tarix boyu çox qəzəbə, hirsə doldu Azərbaycan, Araz üstə qanı süzən, kəsik qoldu Azərbaycan!

ŞƏHRİYARIN “AZƏRBAYCAN” ŞEİRİNƏ TƏXMİS VƏ RƏYLƏR

Əli RZA XƏLƏFLİ

Hara getsəm, hara dönsəm, canımdasan, Azərbaycan,
Varlığında cənnətmisal bir adasan, Azərbaycan,
Dünya səndə, sən əbədi dünyadasan, Azərbaycan;
"Könlüm quşu qanad çalmaz sənsiz bir an, Azərbaycan,
Xoş günlərin getmir müdam xəyalımdan, Azərbaycan".

Qoca Təbriz! Gün doğacaq, il sayıram, yaş sayıram,
Hazıram ki, səndən ötrü qaya sökəm, daş ayıram,
Çiyinlərim çökməz dərdə, qəm yükünü daşıyıram,
"Səndən uzaq düşsəm də mən, eşqin ilə yaşayıram,
Yaralanmış qəlbim kimi, qəlbi viran Azərbaycan".

Neçə dəfə silkələnib zaman sənə hiddətinlə,
Tarix boyu hesablaşıb cahangirlər qüvvətinlə,
Yandırarsan yağları qəzəbinlə, şiddətinlə,
"Bütün dünya bilir, sənə qüdrətinlə, dövlətinlə
Abad olub, azad olub mülki-İran, Azərbaycan!"

Azadistan - Xiyabani haqq yolunda kamil ustad,
Unudulmaz Pişəvəri... azadlıqdan bir damla dad,
Bağrımızı al qan eylər Səttar xandan qalan fəryad,
"Bisütüni-inqilabda Şirin- vətən üçün Fərhad
Külüng vurmuş öz başına, zaman-zaman, Azərbaycan!"

Xudafərin körpüsünə dərd sərməyi öyrənmişik,
Gözümüzlə qor götürüb, od görməyi öyrənmişik,
Yurd yerində şəhid olub, gül dərməyi öyrənmişik,
"Vətən eşqi məktəbində can verməyi öyrənmişik,
Ustadımız deyib, heçdir vətənsiz can, Azərbaycan!"

Tamah-tamah yeriylər məkən tutub qalmaq üçün,
Sənə üstə ayaq basıb... öz qanına dolmaq üçün,
Gül əkmədik vay dərməyə, dost bağında solmaq üçün,
"Rey qılınca - şümşadını yağılardan almaq üçün,
Öz şümşadın başdan-başa olub al qan, Azərbaycan!"

Xəzan vurdu ürəklərdə güllərini hər bitməyin,
Kimsə bilməz mənasını dağlar üstə düz getməyin,
Bu nə fələk, bu nə dövrən, sonu gəlmir dərd bitməyin,
"Yarəb, nədir bir bu qədər ürəkləri qan etməyin,
Qolubağlı qalacaqdır nə vaxtacan, Azərbaycan?!"

Cəhənnəmin xofundasən, cənnətlərin həvəsində,
Məscidlərin azan səsi...ürək yandı nəfəsində,
Çırpınırsan xurafatın zindan olan qəfəsində,
"İgidlərin İran üçün şəhid olub, əvəzində
Dərd almısan, qəm almısan sən İrandan, Azərbaycan!"

Bilirəm ki, gün gələcək bədniiyyətlər solacaqdır,
Bilirəm ki, buynuzsuzlar qisasını alacaqdır,
İnanma ki, qisasımız qiyamətə qalacaqdır,
"Övladların nə vaxtadək tərki-vətən olacaqdır?
Əl-ələ ver, üsyan elə, oyan, oyan, Azərbaycan!"

Xain əllər süfrəmizdə zəhər qatıb aşımıza,
Dünya özü çiyin verməz haqq-ədalət daşımıza,
Son verməyin vaxtı yetib sel-sel axan yaşımıza,
"Bəsdir fəraq odlarından kül ələndi başımıza,
Dur ayağa! Ya azad ol, ya tamam yan, Azərbaycan!"

Fikirlərin şairi var, Sadiq adı saralıdır,
Xələflinin sinəsində dəşti-Muğan paralıdır.,
Bu Vətənin Araz bəxti, Diri yolu qaralıdır,
"Şəhriyarın ürəyi də səninki tək yaralıdır,
Azadlıqdır mənə məlhəm, sənə dərman, Azərbaycan!"

01. 05. 2025

P.S. Xalqımızın ünlü şairi Fikrət Sadiqın tərcüməsində ulu Məhəmməd Hüseyn Şəhriyarın "Azərbaycan" şeiri o taylı-bu taylı Vətənimizdə çox məşhurdur. Şeirin dillər əzbəri olduğunu kimsə dana bilməz. Amma dana bilməyənlər, ancaq danmaq istəyənlər bəzi "qarışdırmalarla" ruhumuzun ovqatına tərxlik qatmaq istəyirlər. Deyənlər var ki, bu, Şəhriyarın şeiri deyil. Bu, Fikrət Sadiqın şeiridir. Yəni F.Sadiq tərcümədə orijinaldan çox kənara çıxıb. Əlbəttə, bu mübahisələr F.Sadiqın sağlığında da olub. Amma o, inadla bildirib ki, "Mən poetik tərcüməyə cavabdehəm. Daha bir "ancaqla" bildirirəm ki, şeir Şəhriyarın din, Vtən azadlığı üzərində köklənmiş ruhuna çox uyğundur. Hətta Şəhriyarın demək istədiyi, ancaq deyə bilmədiyi duyğuları da F.Sadiq poetik tərcümənin mətninə gətiribsə, biz ona minnətdar olmalıyıq. Mən "Azərbaycan" şeirini təxmisi etdim. Sözümlü Şəhriyarın, F.Sadiqın sözü ilə yanaşı qoymaq üçün yox, əsas ideyanı - azərbaycançılığı təzədən diqqətə gətirmək üçün poetik duyğularına rəvac verdim. Əsas fikir oxucularıdır.

(Müəllifdən).

* * *

Şeirə sosial şəbəkədə nəzər yetirən, şərhlər yazan yüzlərlə ad, ünvan var. Bəzi seçilmişləri oxucular üçün təqdim edirik:

Araz Əhmədov, ədəbiyyatşünas, yazıçı - Göylüyün göylülüyü Əli Rza Xələflinin müxəmməsinə: O şeri Şəhriyar desə də, deməsə də fərq etməz. Əhəmiyyətli olan bu "Azərbaycan" şeirində vətənimizin güneyində yaşanan həqiqətlərin ürəyi oxşar bir melodi ilə yağ kimi ürəkdən ürəyə axıb dinləyənin ürəyinə sızma bilməsi dir. Əhəmiyyətli olan Şəhriyar adına tarixə keçmiş o şer Araz olaraq, o taydan coşub daşıb sellənən Əli Rza Xələflinin müxəmməsi ilə Kür olub Araza qovuşaraq birlikdə Xəzər olması dir. Əhəmiyyətli olan bu mavi dənizin ruhunda olan göylüyün göyüllüyü dir. Əhəmiyyətli olan bu ruhun birliliyinin varlığı, sarsılmazlığı, dirənəşidir. Əhəmiyyətli olan bu həqiqətin, Həqiqin dənizinin varlığıdır.

Kamil Allahyarov, professor: - Ustad, bir dəfə İrana konfransa getmişdik, mərhum şair Fikrət Sadiq da bizimlə orada idi. Söhbət zamanı bir İran azərbaycanlısı ona dedi ki, axı sizin tərcümə etdiyiniz bu şeir Şəhriyarın orijinalından çox fərqlənir, burada elə sözlər, ifadələr var ki, Şəhriyarın şeirində onlar yoxdur. Fikrət Sadiq da dedi ki, şeirin tərcüməsi həmişə orijinaldan müəyyən qədər fərqli alınır. Həqiqətən də bəzən elə tərcümələr olur ki, onlar orijinaldan güclü olur. Sizin təxmisi siz də çox güclü səslənir. Var olun.

Seyfəddin Eyvazov, professor: - Kamil müəllimin dediyinə əlavə: Cənubdan gəlmiş həmin şəxs Bakıda aspirantura oxumuş biri idi. O zaman radio ilə Fikrət Sadiqa dedi ki, Şəhriyarın şeirində "Dur ayağa..." misralı beyt yoxdur. Fikrət Sadiq da dedi ki, mən poetik tərcüməyə cavabdehəm, məzmun tərcüməsini mənə Məmmədali Müsəddiq verib. Sonra həmin şəxs (adını unutmuşam, farsbaşlı bir azərbaycanlı idi) Müsəddiq müəllimə zəng etdi, o da dedi ki, mənə sərf edən variantda tərcümə etmişəm.

Kamil Allahyarov, professor: - Seyfəddin Eyvazov, Səhv etmərsən, o adamın adı Əsgər Fərdi idi.

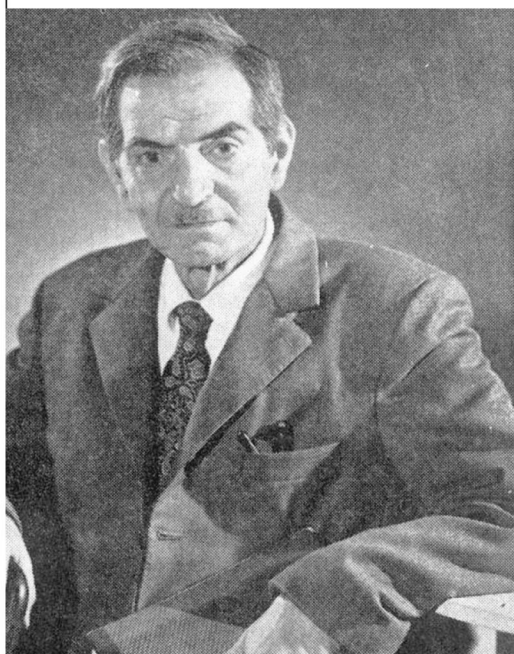
Seyfəddin Eyvazov, professor: - Kamil Allahyarov, doğrudur. Nitqi yuyurək, savadlı adamcıqaz Azərbaycan qanlı deyildi. Xalis fars Şuşaya da getdiyini deyirdi.Qəbiristanlıqda başdaşına yazılan "Hu-əl-baqi!" Odur daimi (Allahı nəzərdə tuturdu) yazısını şərh edirdi.

Kamil Allahyarov, professor: - Seyfəddin Eyvazov, onun haqqında internetdə farsca oxudum. 4 il qabaq ölüb. Şəhriyarın şagirdlərindən biri olsa da, qatı iranpərəst imiş.

Nübar Eldar qızı, şair-publisist: - Misilsizdir! **İsmayıl Həkimov, sabiq polis zabiti, publisist:** - Məkanı cənnət olsun ustad Şəhriyarın!

Adil Əhmədov (Astara), şair-publisist: - Yaxşı saldın Şəhriyarı sən, Əli Rza, yadımıza. Bizim də bir borcumuz var rəhmət deyək ustadımıza, Min mərhəbə şeirsevər, qədirlibən xalqımıza... Allah Fikrət Sadiqa da rəhmət eyləsin ki, bu şeiri gözəl tərcümə etmişdir.

(Davamı 16-cı səhifədə)

(Əvvəli 1-ci səhifədə)

Sədaqət Qabilqızı, pedaqoq-publisist: - "Azərbaycan" müstəqillik ugrunda mübarizə illərinin məşhur şeiri olub. Farscadan tərcümə olunan bu şeirlər M.Şəhriyarın harayı, azadlıq ideyalarının təbliği ifadə edilib. Misralardakı məna tutumu o qədər güclüdür ki, bu mövzuda yazılan ən güclü əsər kimi qiymətləndirmək olar. Dünən bir yazı oxudum. Bu şeirin uğurlu tərcümə olunmadığı haqda bəzi fikirlərlə rastlaşdım. Görürəm ki, şərhərdə bu haqda yazan yoxdur. Yaxşı ki... Hörmətli Əli Rza müəllim, yəqin, Siz də bu təxmisə bir daha Şəhriyar qüdrətinin böyüklüyünü qabartmışınız Təxmis çox uğurludur. Var olun!

Sevda Səfərli, müəllim: - *Fikirlərin şairi var, Sadıq adlı saralıdır, Xələflinin sinəsində dəsti-Muğan paralıdır, Bu Vətənin Araz bəxti, Diri yolu qaralıdır* Bu misralar çox düşündürdü. Möhtəşəm şeir, Şəhriyar harayı..

Namaz Manafov, dosent, tərcüməçi-ədəbiyyatşünas: - Sağ olun, hörmətli Əlirza müəllim. Həmişə yaddaşımızda olan şəhriyarı və "Azərbaycan"ı bir daha sözümlə, poetik sözümlə gətirdiniz.

Qüdrət Məmmədov, müəllim, şair-publisist: - Ürəyində, könündə, qəlbində, canında, qanında bütöb bir Azərbaycan gəzdiren Əli Rza müəllim allah sizə bu Azərbaycanı çox görməsin. Var ol. Yaşa, yarat bizləri sevindir.

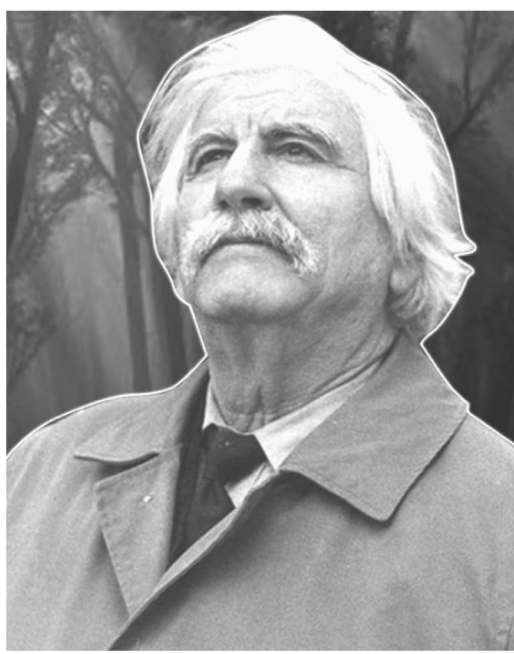
Vətən oğlu: - "İnsan" ən ağır yükü çiyinlərində deyil, "Ürəyində" daşıyır! Sağ ol, Əli Rza qardaşım. Biz ürəkdə daşınan yükü gördük.

İsmayıl Həkimov, sabiq polis zabiti, publisist: - Var ol, şair!

Mina Fətəliyeva, pedaqoq, tədqiqatçı: - Qələminiz var olsun, Əlirza müəllim. Ustadın əsərinə belə gözəl bir təxmis çox mükəmməldir.

Seyfəddin Eyvazov, professor: - Çox uğurlu alınıb, Əli Rza müəllim!

Məhrüzə İbrahimova, müəllim, şair-publisist: - Nə yaxşı ki, bunu paylaşdınız, Əlirza müəllim. Bundan gözəl çağırış ola bilməz azərbaycanlılar üçün,

türk dünyası üçün Şəhriyar dözə bilmədi, səsinə qaldırdı, Azərbaycan. Yatma, qəflət yuxusundan oyan dedi. Özünü, məmləkətini, millətini qorumağı bacar, dedi. İnanıram, oyanacaqsan, Azərbaycan!

Yusif Yusifli, professor, tədqiqatçı: - Nadir sənət nümunələrimizdən biridir, var olun müəllim.

Valeh Heydər, şair, publisist: - Ruh şad olsun, böyük şairimizin, gözəldir.

Nəzirməmməd Zöhrəbli, yazıçı-publisist: - Eşq olsun ustada!

Nəriman Mahmud, yazıçı-publisist: - Var olun, ustad. Allah Şəhriyara rəhmət eləsin, ruhu şad olsun. Bu təxmisə ruhunu bir daha şad etdiniz. Sizə isə Allah can sağlığı versin.

Qurban Bayramov, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, professor: - Möhtəşəm...

Hafiz Rüstəm, şərqsünas şair: - Gör kimlər yada düşdü: Şəhriyar və F.Sadıq Hər ikisinə rəhmət! Sənə də can sağlığı və müvəffəqiyyət!

Dirili Yusif, şair-tədqiqatçı, alim: - Mükəmm, Şəhriyara yaraşan misilsiz təxmis! Var ol, ustad!

Novruz Sirikli Həsənov, şair: - Afərin, şair, əllərinizə sağlıq!

Mirzəcan Ağabalayev: - Mükəmməl!

Günəl Orucova, tədqiqatçı: - Az qala yadırmada olan təxmis janrını ustalıqla yaratmış Şəhriyara yeni rəng qatmışınız. İranın - Güney Azərbaycanın həmişə real vəziyyəti bu gün daha çox siyasi-ictimai mövzudur. Yenidən bu şeiri xatırlamağınız yaramızın közünü qopartdı. Ürəyinizə qüvvət, Əli Rza müəllim.

Sabir Şirvan Zəlov, şair-publisist: - Eşq olsun, şair. Poetik ovqatımız bizi də savaşa meydanına çəkir. Bəli, sözün gücünü, qüdrətini hiss edirik.

Rasim Fərzəliyev: - Möhtəşəm... sanki bu gün üçün yazılmışdır.

Ələkbər Zahidov, yazıçı-publisist: - Əli Rza müəllim, çox sağ olun, bu mətni mən də paylaşacam. Elə bil ki, mənim əvəzimdən də yazmışınız.

Keybər Göyyallı, yazıçı-publisist: - Əsl poetik nümunədir. Bəlkə də, çoxlarına təxmis yazmaq sadə və asan görünür. Əslində, təxmis yazmaq qeyri-adi istedad istəyir. Elə bu səbəbəndir

ki, ədəbiyyatımızda təxmis nümunələri elə də çox deyil. Əli Rza Xələfli böyük Şəhriyardan cıncı (ilham) alsa da, tamamilə yeni və orijinal əsər yaratmışdır.

Şəfəq Nasir, yazıçı-publisist: - Mükəmməl bir əsər oxudum. Şəhriyara təxmis, özü də Azərbaycan motivində. Bu, bir Azərbaycan himnidir. Sözün, fikrin poetik ecazı, Dərki çox dərin mətləbləri etiva edir. Var olun, Əli Rza müəllim.

Razim Əmiraslanlı, hüquqşünas-siyasətçi: - Bu şeir Azərbaycanın dərini, ayrılığını və azadlıq arzusunu çox təsirli şəkildə ifadə edir. Şair vətən sevgisini və Azərbaycan xalqının tarix boyu çekdiyi bir əzabları xatırladır. Eyni zamanda ümid mesajı verir ki, bir gün ədalət və azadlıq qalib gələcək. Belə şeirlər insanın qəlbində Vətənə bağlılığı və məsuliyyət hissini daha da gücləndirir. Əli Rza Xələflinin Şəhriyarın "Azərbaycan" şeirinə təxmisruhumuza qanadlandırır və bizi də mübarizə meydanına çağırır.

Əfsanə Sultan Xəlilbəyli, publisist: - Mən "Azərbaycan" təxmisini oxudum. Həyəcanımdan titrəyirdim. Var olasan, elimizin işıqlı ziyalı, Əli Rza müəllim.

Həsən Ələsgərov, pedaqoq: - Ustad sənətkar, şair-publisist Əli Rza Xələflinin Azərbaycan xalqının görkəmli şairi M.R.Şəhriyarın "Azərbaycan" şeirinə orijinal təxmis çox qiymətli və təkrarsız bir əsərdir. Əli Rza Xələfli təxmisə özünəməxsus üslubunu qoruyaraq heç sinonimliyə yol vermədən dəyərli bir əsər yaratmışdır.

Zərnigar Hacıyeva, pedaqoq: - Tarixdə iz qoyan istər yazıçı, şair - nə sənət sahibi olur-olsun həmişə yaddaşlarda yaşayır. Şəhriyarın "Azərbaycan" şeiri bu gün də aktualılığındadır. Cənubi Azərbaycanda indi baş verən hadisələr Şəhriyarın Azərbaycanı ilə eynidir. Elə bil Şəhriyar onu indi qələmə aldı: Dur ayağa, üsyan elə, oyan, oyan, Azərbaycan! Sevinirəm ki, görkəmli şair, müasirimiz Ə.Xələfli də şeiri yüksək səviyyədə təxmis eləyib. Bilmirəm nədənsə, Ordubadinin "Qılınc və qələm" romanında Fəxrəddinin qılıncı, Nizaminin qələmi yadıma düşdü. Şəhriyarın təfəkkürü Ə.Rzanın ilhamı bir-birini tamamlayır. Bu təxmis oxumaq, ondan nəticə çıxarmaq hamıya lazımdır. Uğurları davam eləsin şairin.

Sima Cəfərova, dilçi-tədqiqatçı: - "Kimsə bilməz mənasını dağlar üstə düz getməyin..." Bu, Xələfli yoludur, el yoludur, söz yoludur. Bu yol Ağrı dağını, Savalanı, Qoşqarı, Kəpəzi, Murovu baş-başa gətirir, Vətən birliyi yaradır. Vətənin sinəsinə çəkilən dağları, ayrılıq dağlarını Şəhriyarla əl-ələ tutub birləşdirir, ustadla birgə gedir özü ustad sənətkar. Dərdin düz üstünə gedir. İnanıram Ə.R.Xələfli sözü qalıbdır. Çünki düz, doğru yolun yolçusudur. Çox uğurlu təxmisdir. Hər misrasından bir məqalə yazmaq olar.

Ötərxan Eltac, şair-publisist: - Əhsən, ustad!